

Bos & Hei

De afdelingskatern van Natuurpunt Maldegem-Knesselare

Beste Natuur.Vrienden.

Mag ik jullie voorstellen...(trommelgeroffel)... de eerste Bos & Hei katern van jullie favoriete Natuurpuntafdeling Maldegem-Knesselare! Vanaf nu krijgen jullie vier keer per jaar alle nieuws over natuur en milieu uit het Meetjesland, met specifieke aandacht voor wat leeft in Maldegem en Knesselare, samengebundeld in één tijdschrift. Lees dus in het vervolg de middenkatern van het tijdschrift Natuur en Landschap Meetjesland voor meer nieuws over Natuurpunt Maldegem-Knesselare.

Alhoewel de geschreven communicatie vanuit de afdeling het voorbije jaar wat stil is gebleven, zijn we geenszins op ons gat blijven zitten. In 2014 werd het LIFE+ project in Maldegemveld afgerond en werd een belangrijk waterbergingsproject in het gebied gerealiseerd. Ik nodig jullie graag uit hiervan kennis te nemen verder in deze katern. In 2014 werd ook ons allernieuwste natuurgebied boven de doopvont gehouden. Na meer dan 25 jaar op ons verlanglijstje te hebben gestaan, werd het Kattenbos (± 4.5 ha) eerder dit jaar aangekocht. We kunnen eindelijk starten met het koesteren van de schitterende voorjaarsflora in dit broekbos. Meer hierover in het volgende tijdschrift.

Ook voor 2015 plant Natuurpunt Maldegem-Knesselare tal van boeiende activiteiten met ongetwijfeld voor elk wat wils. Vooral de natuurrijke tuinen krijgen dit jaar de verdiende aandacht. Indien we met zijn allen onze tuinen natuurvriendelijk gaan inrichten dan kunnen deze tuinen als natuurkorrels in ons sterk versnipperde landschap voor heel wat soorten het verschil maken. Ook jij kan hieraan bijdragen! Reden te meer om hier niet minder dan drie activiteiten aan te besteden, dewelke verder in deze katern worden toegelicht. Hou verder alvast onze activiteitenkalender in het oog via www.natuurpuntmaldegemknesselare.be.

Veel leesplezier. Steven Degraer.
Voorzitter Natuurpunt Maldegem-Knesselare

Grootschalige werken in het natuurgebied Maldegemveld

De Kesel Kurt – Annick Vercaemer

In het Maldegemveld, 129 ha groot en deel van het Landschapspark Drongengoed waren in de late zomer en herfst verschillende kranen en tractoren actief. Kaderen deze werken wel in het natuurbeheer dat er reeds meer dan twintig jaar uitgevoerd wordt? Zeker en vast! Het Maldegemveld maakt deel uit van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en het Habitatrictlijngebied 'Bossen en heiden van zandig Vlaanderen; oostelijk deel'. Daardoor behoort het tot het Europees netwerk van beschermde natuurgebieden (NATURA 2000). Zo nemen de Noord-Atlantische vochtige heide met Gewone Dopheide en Veenmos, de droge Struikheide met Stekelbrem en Gaspeldoorn, de soortenrijke hei-schrale graslanden op zure grond met Blauwe Knoop en Tormentil en het zure eiken-berkenbos met Wilde Kamperfolie en Spork binnen de Europese Unie een unieke positie in. Europa en dus ook de Vlaamse regering dienen er de biodiversiteit te waarborgen. Via deze werken moeten de vooropgestelde natuurdoelen gerealiseerd worden.

Life+ project "Vlaams Veldgebied"

Dankzij Europees geld heeft de uitbouw van het Maldegemveld en het herstel van heide, eikenberkbos, heischraal grasland reeds tweemaal Europese Life+ steun gekregen: de projecten Intermediaire Atlantische heide (1999-2003) en Vlaams Veldgebied (2009-2014). In de periode van 2009-2014 werden er verschillende acties uitgevoerd. We lijsten kort de voornaamste realisaties op.

- **nieuwe aankopen en begrazingsrasters**

Het Maldegemveld werd met 34,6 ha uitgebreid, deels met bos en pachtvrije landbouwgrond. Ongeveer negen kilometer nieuw raster werd voorzien. Begrazing met galloways en jonge runderen van plaatselijke boeren werd opgestart. Begrazing in bospercelen heeft tot doel de zaailingen van agressieve soorten zoals Amerikaanse eik te onderdrukken en verbraming terug te dringen.

- **herstel van mozaïek van bos en heide**

Door het kappen van naaldhoutaanplanten en het machinaal wegnemen van de strooisellaag is ongeveer 12 ha aangeplant naaldhout (lork en fijnspar) omgevormd tot open terrein. Zomereik, berk en enkele naaldbomen zoals Grove Den en Zwarte Den werden gespaard omwille van hun belang voor soorten zoals Zwarte Specht, Boomvalk, Nachtzwaluw en Kuifmees. De resultaten op deze opengemaakte percelen zijn belovend. Vele kiemplantjes van Struikheide, Zonnedauw, Moeraswolfsklauw en Gewone Dopheide zijn reeds duidelijk zichtbaar.

- **bosomvorming en exotenbeheer**

Uitheimse boomsoorten zoals Amerikaanse eik en Amerikaanse vogelkers werden perceelsgewijs bestreden om verdere uitzaaiing te voorkomen zodat inheemse struiken en boomsoorten er terug plaats vinden. De zaadbomen werden geringd ter bevordering van het aandeel dood hout in bos. Andere agressieve exoten zoals Japanse Duizendknoop, Douglasspirea en Reuzenbalsemien werden zorgvuldig verwijderd. Grove Dennenbestanden werden gedund naar open bos waardoor ook verjonging van inheemse loofbomen zoals Zomereik, Hulst, Lijsterbes, Spork en Berk mogelijk wordt. De rechtlijnige bosrand werd deels gekapt ter bevordering van een grillige en geleidelijke overgang van bos en open terrein (mantelzoom). Verspreide bomen met holtes werden gespaard als ideale broed- en schuilplaatsen voor vleermuizen en spechten.

- **bosuitbreiding**

Op voormalige landbouwpercelen werden bos en brede heggen aangeplant. In 2012 en 2014 werden 8715 inheemse bomen en struiken aangeplant. De komende jaren zal nog meer bos aangeplant worden waardoor een bosuitbreiding van 8.7 ha zal gerealiseerd worden.

- **aanleg van poelen – verwijderen van steunpuin**

Drie poelen werden gegraven en het Spiegelaere ven werd opengemaakt. Op deze plaatsen zijn vegetaties van vochtige heide en Veelstengelige Waterbies talrijk aanwezig. Om het oorspronkelijke reliëf te herstellen en het oppervlaktewater beter af te voeren werd 527 ton betonpuin uit de opgehoogde dreven verwijderd.

- **graslandherstel en begrazing**

Om de zeer waardevolle soortenrijke graslanden met Sterzegge, Tormentil en Blauwe Knoop kansen te bieden werd van 4,3 ha voormalige landbouwgrond de bovenste bewerkte en vaak zwaar bemeste laag afgegraven, waardoor de oorspronkelijke voedselarme situatie zich herstelt. Een begrazing- en maaibeheer werd opgestart. Daarnaast worden andere weilanden niet meer bemest maar door plaatselijke boeren jaarlijks tweemaal gemaaid. Aan de rand van deze weilanden worden ook stroken met graan en klaver ingezaaid. Deze bloemenrijke graslanden trekken heel wat vlinders, insecten, zoogdieren en vogels aan.

- **onthaalinfrastructuur en wandelfolder**

Doorheen dit natuurgebied kronkelen twee wandelroutes: het Krakkepad (3,5 km) en het Wastinepad (8 km). De prachtige bermen krijgen hier extra zorg omwille van hun soortenrijke

bloemenpracht waar pareltjes zoals Grote Keverorchis en Brede Wespenorchis te vinden zijn. Nieuwe infoborden zijn voorzien langs beide wandelroutes. Een tweede uitkijkheuvel werd aangelegd en een nieuwe wandelfolder werd gedrukt op 7500 exemplaren. Dankzij de financiële steun van de Provincie Oost-Vlaanderen en het LEADER project 'Dynamische dorpskernen door een beleefbaar Drongengoed' werd 275 m nieuw knuppelpad door de natste stukken aangelegd.

Project "Gestroomlijnd landschap Splenterbeek-Ede"

Bij zeer overvloedige regenval, komt de dorpskern van Kleit regelmatig onder water te staan: door een versnelde afvoer van het water van de Ede waren er in 2005 en 2006 ernstige overstromingen. Om hieraan een oplossing te bieden werd door de Provincie Oost-Vlaanderen het project 'Gestroomlijnd Landschap Splenterbeek-Ede' in 2013 opgestart; een intensieve samenwerking tussen Natuurpunt, de gemeente Maldegem en de Provincie Oost-Vlaanderen. Bedoeling is een betere waterhuishouding te verkrijgen, de versterking van natuurverbindingen te creëren en een herwaardering van de waterlopen in het stroomgebied van de Ede en Splenterbeek te bewerkstelligen. Natuurpunt stelde 5 hectare in het bovenloopgebied van de Ede ter beschikking. Op vier plaatsen in het Maldegemveld werd 10.500 m³ afgegraven, zodat kunnen ontstaan waar 10.000 m³ water kan geborgen worden. Door middel van zes stuwen kan het water er vertraagd wegstromen. Deze stuwen zijn zo ingesteld dat het een etmaal duurt om het water terug op een normaal peil te brengen indien de volledige buffercapaciteit zou bereikt worden. Door water oordeelkundig op te houden zou de wateroverlast in Kleit tot het verleden (moeten) behoren. Beken kronkelen weer over het land zoals het destijds ook was. Door een herprofilering van het grachtenstelsel zorgt men dat het overtollige water wordt afgevoerd naar deze nattere en lagere zones zodat aanpalende landbouwgronden geen nadelen hiervan ondervinden. Rond de plassen zijn 700 m dijkes aangelegd, deels om het water in te dijken en anderzijds om erop te wandelen. Door de voedselrijke grond af te graven, wordt tevens een verschraving van de grond bereikt met soortenrijk schraal grasland en natte heide vegetatie als resultaat.

De realisatie van deze grootschalige werken heeft het landschap in het Maldegemveld heel wat veranderd. Dit komt de biodiversiteit in het gebied zeker ten goede. Dit merken we nu reeds al. De nieuwe waterzones en afwisseling van bos en heide trekken nieuw leven aan, een leefgebied voor tal van vogels, zoogdieren, vlinders, amfibieën, insecten, zandbijen en libellen. Kom er gerust ook eens wandelen om te genieten van de rust, de openheid en verscheidenheid van dit stukje Hoge Venen van het Landschapspark Drongengoed. Top natuur in ons kleine Meetjesland!

Met medewerking van

Paddenstoelen in het natuurbeheer

Etienne Vanaelst

Paddenstoelen betrekken in het natuurbeheer is niet zo vanzelfsprekend. Minder dan bij planten en dieren het geval is, weet men al te vaak niet wat er zal opduiken na grondige ingrepen. In het Maldegemveld op de rabatten in de omgeving van de vroegere boswachtershut, doet het Vuurzwammetje zijn opwachting in een vroegere fijnsparaanplant. Ook de Kabouterwasplaat was er de voorbije jaren al eens te gast op deze schrale rabatten die reeds meer dan 10 jaar gemaaid en begraasd worden. Dat gaat zo bij paddenstoelen. Beide soorten zijn wasplaten en komen enkel voor in schraalgrasland. Het zijn zeldzame soorten, meestal voorbodes voor meer. Daar kan maar beter rekening mee gehouden worden.

Het omgekeerde is ook waar. Zeldzame soorten die er al staan zijn niet altijd gebaat met inrichtingswerken. Zo staat er ter hoogte van die rabatten langs de Drongengoedweg al vele jaren de Holsteelboleet (zie foto). Een

zeldzame paddenstoel die enkel bij Lariks voorkomt en op onze vindplaats na, alleen in de provincie Antwerpen en Limburg gevonden wordt. De standplaats langs de Drongengoed houdt risico's in voor het voortbestaan van de soort. Bodemverdichting of te diepe spoorvorming door het verkeer is niet bevorderend.

Toen het aanpalende lariksbos plaats moest ruimen voor de heideomvorming, onderdeel van het Life+ project Vlaams Veldgebied, stond de Meetjeslandse Paddenstoelenwerkgroep erop om een aantal lariksen te behouden om de soort enige zekerheid te bieden in het voortbestaan. Vruchtlichamen kregen we daar echter niet te zien. Een te dikke laag strooisel belette er de vruchtvorming. Opruimen was dus de boodschap. De gelegenheid maakt de dief zegt het spreekwoord, en toen er in het voorjaar 2014 het aanbod kwam van Emmaüs-school te Aalter om binnen het kader van hun natuurdag eventjes van natuurbeheer te proeven leek dit voor deze leeftijdsklassen een uitgelezen taak. Dat was een succes, niet alleen voor dit jeugdig geweld maar ook voor de paddenstoel in kwestie. Er doken in het najaar een paar tientallen Holsteelboleten op in de rabatten. Nu nog wachten op de al even zeldzame Lariksspijkerzwam, die er even verder langs dezelfde Drongengoedweg staat, om de oversteek te maken. Misschien moet de school toch nog maar eens terugkomen.

Activiteit in de kijker : natuurrijke tuinen

Steven Degraer

Het zal jullie ongetwijfeld reeds opgevallen zijn: een tuin en een tuin zijn twee totaal verschillende dingen. Tuinen bestaan er in alle groottes, vormen en kleuren. Zoveel keuze dat het eigenlijk moeilijk wordt om een tuinontwerp te kiezen dat bij jou past. Enkel bij jou past? Idealiter hou je er bij de inrichting ook rekening mee dat elke tuin zijn steentje aan de natuur kan bijdragen. Hoe klein of groot de tuin ook is, op het platteland of in de stad, telkens opnieuw willen planten, insecten, vogels en heel wat ander leven gretig gebruik maken van een natuurrijke tuin. Natuurrijke tuinen dragen niet alleen bij tot de biodiversiteit, ze worden onmiddellijk ook een ruimte waar iets te ontdekken valt. Als toemaatje vergen deze tuinen heel wat minder onderhoud dan een klassieke tuin met gazon, bloemenborder en haag. Tijd zat dus om na een dag werken even op excursie te gaan in eigen tuin!

Hoe aan te pakken is echter onbekend terrein voor heel wat mensen. Niet getreurd, de Natuurpuntactiviteit "Natuurrijke Tuinen" helpt je er wel uit! Deze trilogie leidt je in tot de verscheidenheid aan natuurrijke tuinen en de basisprincipes voor aanleg en onderhoud, neemt je mee naar natuurrijke tuinen en stimuleert een interactieve uitwisseling van natuurrijke tuinideeën.

Waar en wanneer?

- Winterse info-avond "Natuurrijke tuinen", met tips and tricks door natuurrijke tuinexperten Steven De Bruyker en Diëgo Van De Keere, en initiatie fotowedstrijd: vol inspiratie voor de nakende lente in de tuin (zaterdag 21 februari; zaal Reinaert, Ursel).
- Meetjeslandse Gordel met een speciaal ingerichte "Open natuurrijke tuinen" fietslus in en rond het Landschapspark Drongengoed: dompel je onder in enkele natuurrijke tuinen in eigen buurt (zondag 7 juni; Het Leen, Eeklo en de Drongengoedhoeve, Ursel).
- De grote "En-wat-hebben-we-bereikt?" avondshow met prijsuitreiking van de fotowedstrijd : maak kennis met soul mate tuiniers en smeed banden voor de toekomst (november, plaats nog te bevestigen).

Meer informatie over en een geactualiseerd overzicht van onze activiteiten details vind je via onze website op www.natuurpuntmaldegemknesselare.be.